

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за провокацію злочину (реєстр. № 4999 від 15 липня 2016 року)

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 02 листопада 2016 року (протокол №52) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за провокацію злочину (реєстр. № 4999 від 15 липня 2016 року) (далі - Законопроект), поданий народним депутатом України Бубликом Ю.В.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є внесення змін до Кримінального кодексу України, які б передбачали визначення провокаційного злочину, встановлення відповідальності за провокацію злочину та обставин, що виключають відповідальність та пом'якшують покарання за провокацію злочину.

Для досягнення мети авторами законопроекту пропонується внести зміни до Кримінального кодексу України, а саме доповнити статтю 31 Кримінального кодексу України «Добровільна відмова співучасників» частиною четвертою, яку викласти у такій редакції: «Не визнається добровільною відмовою організатора або підбурювача відвернення вчинення злочину або своєчасне повідомлення ними відповідних органів державної влади про злочин, що готується або вчиняється, якщо у такий спосіб зазначені особи намагалися досягнути провокаційної мети викриття іншого співучасника або заподіяння йому матеріальної чи нематеріальної шкоди.»; доповнити розділ VI Загальної частини Кримінального кодексу України «Співучасть у злочині» статтею 31-1 «Провокація злочину», в якій визначити, що є провокацією злочину та встановлюються умови настання відповідальності за це діяння; як таку, що не є достатнім кримінально-правовим засобом протидії провокаційній діяльності з боку службових осіб, а також доповнити розділ XVIII Особливої частини Кримінального кодексу України «Злочини проти правосуддя» статтею 383-1 «Провокація злочину службовою особою правоохоронних органів»; доповнити статтю 43 Кримінального кодексу України «Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи

злочинної організації» частиною четвертою, зі змістом щодо підстав за які особа, яка, виконуючи спеціальне завдання, спровокувала злочин, не підлягає відповідальності; доповнити частину 1 статті 66 Кримінального кодексу України «Обставини, які пом'якшують покарання», відповідним пунктом, а саме: «...10) вчинення спровокованого злочину»; виключити статтю 370 Кримінального кодексу України.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

В Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8).

Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність (стаття 60 Конституції України).

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (частина третя статті 62 Конституції України).

Проблеми, пов'язані з провокацією злочину, є загальними практично для всіх правоохоронних систем Європи, що, у свою чергу, призвело до формування відповідної сталої практики у Європейському суді з прав людини. Так, у своєму Рішенні від 9 червня 1998 року у справі «Тейксейра де Кастро проти Португалії» Європейський суд з прав людини зауважує на те, що «...використання негласних агентів має бути обмеженим і забезпеченим гарантіями навіть у справах, пов'язаних із боротьбою з торгівлею наркотиками. Хоча зростання організованої злочинності, безсумнівно, зумовлює застосування відповідних заходів, право на справедливий розгляд залишається на першому місці <...> і не може бути принесене в жертву доцільності (п. 36).

Висловлену позицію Суд розширив у Рішенні від 5 лютого 2008 року у справі «Раманаускас проти Литви», зазначивши «... що він усвідомлює, які труднощі виникають у поліції при пошуку та збиранні доказів під час виявлення та розслідування злочинів. Правоохоронні органи при виконанні своїх завдань все частіше змушені використовувати негласних агентів та інформаторів, вдаватися до негласних оперативно-розшукових заходів, зокрема для боротьби з організованою злочинністю й корупцією. ... крім того, корупція стала основною проблемою у багатьох країнах, що засвідчує Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією. За змістом положень цього документа можна використовувати такі спеціальні слідчі методи, як діяльність негласних агентів, якщо це необхідно для збирання доказів у цій сфері, за умови непорушення прав і зобов'язань, які випливають із міжнародних багатосторонніх спеціальних конвенцій, наприклад стосовно прав людини. ... з огляду на це використання спеціальних слідчих методів, зокрема негласних заходів, саме по собі не може порушити право на справедливий судовий розгляд справи. Проте у зв'язку з тим,

що при здійсненні цих заходів виникає ризик підбурювання з боку поліції, межі їх застосування мають бути чітко визначені» (п. 49-51 Рішення).

Також Європейський суд з прав людини у своєму Рішенні від 2 жовтня 2012 року у справі «Веселов, Золотухін М.Б. та Дружинін І.В. проти Російської Федерації» встановив, « що грань між законним впровадженням таємного агента та провокацією до скоєння злочину може бути з великою ймовірністю порушеною, якщо у відношенні санкціонування секретних операцій національне законодавство не передбачає чіткої та передбачуваної процедури; тим більше, якщо належний контроль за їх проведенням також відсутній» (п. 93 Рішення).

Відповідно встановлення кримінальної відповідальності за провокацію злочину та регламентація процедурних моментів в Кримінальному кодексі України певною мірою зможе дисциплінувати представників правоохоронних органів у їхній оперативній діяльності, виступить запобіжником щодо можливих зловживань ними своїми правами, а також виступить гарантом дотримання особистих прав громадян України, передбачених як Конституцією України, так і Європейською конвенцією з прав людини.

Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Враховуючи викладене, Комітет з питань правової політики та правосуддя дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за провокацію злочину (реєстр. № 4999 від 15 липня 2016 року), поданий народним депутатом України Бубликом Ю.В., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ